

De amerikanska desertörerna

Då Sverige lämnar uppehållstillstånd till amerikanska desertörer, gör sig landet skyldig till "internationellt skyddande av brottsling". Detta är den slutsats, som dras av länsåklagare Klas Lithner, Karlskrona, i denna artikel. Enligt förf. finns det en rad dunkla punkter i "fallet Jones III", den förste desertören, som tilläts stanna. Utlänningslagstiftningens regler har inte följts eller också inte tillämpats tillräckligt effektivt. De personer, som hjälpt de amerikanska desertörerna in i landet, kan också i vissa fall misstänkas för att ha brutit mot lagen.

Den 18 augusti 1967 innehöll Sv.D. och flera andra tidningar uppgiften att Ray Jones III var den förste amerikan som uppehöll sig i Sverige i egenskap av politisk flykting, sedan han rymt från sitt militärförband i Västtyskland, och att han utrustats med svenskt främlingspass. Det uppgavs vidare, att han med hjälp av okända medhjälpare, som var "mycket vänsterinriktade" men "knappast alla kommunister" utrustats med en förfalskad permissionssedel. Trots att han saknade pass, reste han med hjälp av sitt militära identitetskort och den förfalskade permissionssedeln först till Danmark och sedan till Sverige, där han utan passkontroll kom till Malmö. "Anonyma hjälpare i Malmö och Lund satte sig i förbindelse med advokat Hans Göran Franck, som tog sig an hans ärende och hjälpte Jones att söka uppehållstillstånd och främlingspass hos utlänningskommissionen". Det senare utställdes den 11 april 1967 och gäller ett halvt år. Om hans framtidsplaner sades det att han hoppades kunna ta studenten för att sedan fortsätta med universitetsstudier. Följande dag stod i samma tidning en uppgift om att Jones blivit föremål för stora intervjuer i engelsk TV jämte intervjuer med "pacifisten fru Eva Almgren i Lund", som berättade om hur och varför hon hjälpt Jones och att "hon hoppades, att det finns många, många fler amerikanska desertörer här".

Vidare förekommer i samma nummer ett uttalande av byrådirektör Birgit Skogman vid utlänningskommissionen

(SUK), som förklarade, att hon ej kunde se något skäl mot att Jones främlingspass skulle förlängas.

Enligt ett ytterligare uttalande av byråchefen Olof Wiman i SUK hade Jones' fall prövats individuellt och kunde icke skapa något prejudikat. I artikeln sades vidare:

”Enligt gällande lagar kan Jones inte utlämnas, om nu ett krav i den riktningen skulle ställas från amerikansk sida. Ingen får utlämnas som endast gjort sig skyldig till brott mot militärlagarna. Dessa bestämmelser regleras dels av utlänningslagen, dels av konvention om utlämningar som ingicks mellan Sverige och USA 1961”.

Tvivelaktig lagtillämpning

Vad som förekommit i fallet Jones förtjänar att i åskilliga avseende diskuteras, ty dels har utlänningslagstiftningens regler ej följts eller ej tillämpats effektivt nog, dels synes beslutet vara grundat på felaktigt material.

1) Enligt 4 § utlänningslagen hade Jones ej rätt att inresa till Sverige, då han ej innehade pass eller annan identitetshandling, som är att jämställa med pass.

2) Jämlikt 18 § utlänningslagen skulle Jones ha avvisats, när han icke innehade pass och visering. Visering fordras nämligen jämlikt 20 § utlänningskungörelsen för sådan amerikansk medborgare, som icke innehar hemlandspass. Ett ytterligare skäl för avvisning är, att han vid inresan lämnat polisen oriktiga uppgifter om förhållanden som inverkar på hans

rätt att inresa, genom att förtiga ovan nämnda omständigheter.

3) Sedan han på grund av den ineffektiva passkontrollen eller det effektiva sätt, varpå han lyckats vilseleda den, lyckats lista sig in i landet, skulle han jämlikt 22 § utlänningslagen omedelbart ha förpassats ur landet, när han uppehöll sig här utan att inneha pass och tillstånd att vistas här (= visering enligt ovan).

4) Om han för någon svensk myndighet uppvisat den förfalskade permissionssedeln och utgivit den för äkta, har han gjort sig skyldig till brukande av falsk urkund jämlikt Br B 14:9, för vilket brott han bör anhållas och begäras häktad på grund av risken för avvikande samt dömas till förvisning.

5) Om han på samma sätt åberopat den falska urkunden gentemot dansk myndighet, kan han åtalas här i landet jämlikt Br B 2:2 2 st. sista p. och bör då självfallet förvisas.

6) Att beteckna honom som politisk flykting är grovt oriktigt. Definitionen på detta begrepp i 2 § utlänningslagen lyder sålunda: ”utlämning, som i sitt hemland löper risk att bli utsatt för politisk förföljelse, dvs. att på grund av sin härstamning, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiösa eller politiska uppfattning eller eljest på grund av politiska förhållanden utsättes för förföljelse, som riktar sig mot hans liv eller frihet eller eljest är av svår beskaffenhet, eller att på grund av politiskt brott allvarligt straff ålägges honom.” Intet av dessa rekvisit stämmer på Jones, som är en vanlig deser-

tör, vilken sökt att genom flykt till utlandet undkomma följderna av sitt brott.

7) "Pacifisten i Lund" och andra personer av samma kategori kan misstänkas för brott mot 64 § utlänningslagen som stadgar straff för den som hjälper utläning att inkomma i riket i strid med föreskrift i denna lag eller författning utfärdad med stöd därav.

8) När det gäller frågan om Jones brottslighet, synes utlänningskommissionen ha utgått från att han endast gjort sig skyldig till rymning (desertion) jämligt the Uniform Code of Military Justice Title 10 § 885, som bestraffar den som avlägsnar sig från sitt förband i avsikt att definitivt undandraga sig tjänstgöringen eller undvika farlig eller viktig tjänstgöring. Detta är sålunda ett militärt brott, och jämligt 5 § 1 st. i den svenska lagen om utlämning den 6 december 1957 kan utlämning ej ske för militärt brott. Det finns vidare ett särskilt utlämningsfördrag av den 24 oktober 1961 mellan Sverige och USA, som trädde i kraft den 3 december 1963 (SÖ 1963:17). Fördraget innehåller i artikeln en förteckning över de brott för vilka utlämning kan ske. Häri ingår ej rymning men däremot urkundsförfalskning eller brukande av falsk urkund. Sistnämnda brott blir av betydelse, när Jones synes ha förövat ett brott, som SUK helt tycks ha förbisett, nämligen brukande av falsk urkund. Den federala amerikanska strafflagen Title 18 United States Code innehåller nämligen i § 499 en straffbestämelse, som i korthet stadgar, att den som

förfalskar ett officiellt amerikanskt pass eller tillstånd (permit) eller innehar eller brukar en sådan handling, skall bestraffas med böter högst 2 000 dollar och/eller fängelse högst fem år. Detta är alltså en mycket nära motsvarighet till de svenska bestämmelserna i Br B 14:1 och 9.

I detta sammanhang står jag i tacksamhetsskuld till professor Gerhard O. W. Mueller vid New York University Law School, som låtit en av sina forskningsassistenter göra en utredning som bekräftade min ursprungliga tolkning av dessa bestämmelser.

Identitetskontroll

Vidare är vissa andra frågor av intresse: Har Jones identitet kontrollerats genom att foto och fingeravtryck sänts till amerikansk polismyndighet? Om så ej skett, hur kan man då vara säker på att han verkligen är den han utger sig för att vara? I två tidigare artiklar i facktidsskrifter ("Några synpunkter på utlämnings- och medborgarskapslagstiftningen", Förvaltningsrättslig Tidskrift 1964 s. 226 resp. "Om tillförlitligheten hos officiella jugoslaviska handlingar", Svensk Polis 1966: 10: 8—9) har jag refererat fall ur min egen erfarenhet, där officiella utländska legitimationshandlingar visat sig vara utfärdade med oriktigt innehåll. Har det vidare kontrollerats, om han gjort sig skyldig till tidigare brott i hemlandet eller i Tyskland?

Det förefaller vidare egendomligt, att Konungen icke i statens intresse meddelade förbud jämligt 34 § utlänningslagen

för Jones att under sin vistelse här bedriva eller låta sig utnyttjas i politisk propaganda. Man hade nämligen anledning att antaga att han och hans kolleger skulle komma att utnyttjas som ett propagandainstrument av Vietnampropagandan, och detta har mycket riktigt skett den 24 januari 1968 vid ett stort möte i Stockholm. Nämda paragraf innefattar bl.a. rätt att föreskriva inskränkningar eller villkor för utlänningens vistelse i riket. Dess lydelse är alltså så vittomfattande att även politisk propagandaverksamhet kan förbjudas. I samband med det stora viet cong-spektaklet i Stockholm 1967, som gick under den en gång framstående filosofen Bertrand Russels namn, gjorde f.ö. statsministern flera uttalanden, men i intet av dem berördes, såvitt jag kunnat finna, möjligheten att tillämpa dessa bestämmelser. Han eller hans rådgivare på detta område synes beklagligtvis ha förbisetat dess tillvaro.

Trots det officiella uttalandet att Jones' fall prövats individuellt och icke kunde skapa något prejudikat, synes gärdet ha upprivits och en fold av amerikanska militära desertörer nu bege sig till Sverige med eller utan hjälp av falska identitetshandlingar. Man behöver endast erinra om de fyra flottisterna Bailey, Barilla, Anderson och Lindner, som rymde från ett amerikanskt fartyg i Japan och reste till Ryssland, varifrån de sändes till Sverige, rikligt utrustade med ryska penningmedel. Vilka garantier finnas för att deras verksamhet här inte blir rik-

tad mot Sverige? Vidare säges i utlänningsnämndens yttrande i ärendet att nämnden förutsätter, att de kommer att avhålla sig från att här bedriva politisk propaganda. När utlänningskommissionen sedan beviljade dem uppehållstillstånd, förbands detta ej heller här med ett förbud av Konungen jämlikt 34 § utlänningslagen. I en intervju efter beslutet med SUK:s ordförande, hovrättsrådet Ingvar Jönsson, i SDS uttalade denne att i svensk lag finns ingen paragraf, som förbjuder utlänning att bedriva politisk verksamhet här. Om intervjun riktigt återgivit hans uttalande är detta missvisande på tidigare angiven grund.

Samband militär—civil brottslighet

Bland den ganska långa rad av amerikanska desertörer som i de svenska tidningarna uppges ha kommit hit, förekommer vidare Michael David Haire, om vilken det sägs, att han vid flera tillfällen under sin militärtjänst dömts till straff. I en intervju med honom sägs det vidare att han med hjälp av förfalskade identitetshandlingar rymde från Tyskland till Belgien, England och vidare till Sverige, ”där advokaten Franck ordnade kontakt med de FNL-are som nu hjälper honom”.

Det är välbekant för varje kriminolog att det råder ett starkt samband mellan civil brottslighet före militärtjänsten och militär brottslighet, särskilt rymning och lydnadsbrott, under militärtjänsten. Som stöd härför kan jag åberopa dels personlig erfarenhet under tjänstgöring som mi-

litäråklagare i Göteborg, dels iakttagelser vid inspektioner av åklagarmyndigheten i Karlskrona, dels Torsten Huséns undersökning: De indisciplinära värnpliktiga i Social Årsbok 1950—51, dels Martin Ekblads doktorsavhandling: A psychiatric and social study of a series of Swedish Naval Conscripts (1948) och dels slutligen en omfattande internationell litteratur. Följaktligen har man starka skäl att undersöka, för det första om de amerikanska rymmarna förövat civila brott före sin militärtjänst, och för det andra om de förövat andra militära brott.

Vem betalar?

Slutligen sägs i praktiskt taget samtliga intervjuer med personerna i fråga att de ämnar bedriva studier vid svenska universitet ev. efter att först ha förberett sig vid folkhögskolor. Däremot sägs inget om vem som skall betala dessa studier, men det är givetvis underförstått, att det skall svenska staten göra, medan köerna av svenska sökande i många fall är enorma.

I den tidigare nämnda artikeln i Förvaltningsrättslig Tidskrift har jag också

(s. 235—6) med stöd av erfarenheter som åklagare framfört och motiverat yrkandet att utländska studerande skall förete strafflöshetsintyg från hemlandet och de andra länder där de vistats längre tid, innan de beviljas ekonomiska förmåner här i riket.

Vidare sägs i en uppgift i Sv.D. helt nyligen, att det finns i varje fall två amerikanska rymmare, som håller sig undan polisen. Detta och flera andra omständigheter tyder på att både inresekontrollen och den inre utlänningskontrollen är helt otillräckliga och snarast behöver skärpas beträffande amerikanska medborgare, särskilt sådana utan pass men med militära identitetskort.

I den svenska brottsbalken finns ett stadgande om skyddande av brottsling i Br B 17:11 som stadgar straff för den som döljer den som förövat brott, hjälper honom att undkomma eller på annat dylikt sätt motverkar att brottet beivras.

För att draga en folkrättslig parallell därtill vill jag som min bestämda åsikt hävda att Sverige i förhållande till USA gör sig skyldigt till "internationellt skyddande av brottsling".